

Legionella ve vodách. Proč je testování důležité?!?!

I když je onemocnění způsobené bakterií *Legionella* relativně vzácné, je nezbytné přítomnost této bakterie ve vodách průběžně kontrolovat a analyzovat, a to především za účelem ochrany veřejného zdraví, zajištění bezpečného pracovního prostředí, splnění předpisů a zabránění ekonomických a sociálních dopadů, které se s výskytem této nemoci pojí. Pravidelné monitorování vod, údržba a vhodná opatření kontroly jsou klíčové pro komplexní systém kontroly výskytu bakterií *Legionella*.

Co přesně je Legionella?

Legionella pneumophila je bakterie přirozeně se vyskytující ve vodním prostředí. *Legionella* může být v nízkých koncentracích nalezena jak v přírodních sladkovodních vodách, včetně povrchových vod (jezer, potoků), tak v podzemních vodách. Tato nebezpečná bakterie bývá běžně nalezena ve vodních systémech budov, tedy např. v chladicích věžích nebo kondenzátorech (v rámci velkých klimatizačních systémů), ale také v okrasných vodních prvcích (kašny, jezírka, fontány), sběrných systémech dešťové vody, nebo špatně udržovaných vířivkách a lázních.

Jako „běžné zdroje“ výskytu bakterie *Legionella* jsou označovány místa, které vykazují optimální podmínky jejího množení. Jedná se především o místa potrubí se stojatou vodou, kde se hromadí usazeniny a sediment, tj. slepá ramena v potrubí nebo klimatizačních systémech. Tato bakterie často symbioticky koexistuje s jinými mikroorganismy potrubí, jako jsou řasy, prvoci nebo biofilmy.

V takovýchto systémech s teplou stojatou vodou (25-42 °C) a usazenými nečistotami má *Legionella* optimální podmínky množení. Při teplotách pod 20 °C bakterie již není schopna se rozmnožovat a přechází do klidového stavu „spánku“. Jelikož je *Legionella* ve vodním prostředí přirozeně přítomna, nemusí být nikdy zcela vymýcena, ale její růst lze kontrolovat. Bakterie *Legionella* je schopna rychlé proliferace, kdy dokáže svůj počet zdvojnásobit během pouhých 4 hodin. To znamená, že z jediného mikroorganismu může během 24 hodin vzejít až 64 jedinců. Za týden se toto číslo může dostat až na ohromujících $4,4 \cdot 10^{12}$ jedinců. Z těchto důvodů je klíčové monitorovat a regulovat teplotu vodních systémů, zajistit dostatečný proud vody a minimalizovat podmínky vhodné množení *Legionelly*.

Nejúčinnější opatření, které mohou omezit výskyt infekcí *Legionellou*, zahrnují kroky omezující růst bakterií ve vodních systémech budov a zároveň minimalizují expozici lidí. Regulace teploty, předcházení hromadění stojaté vody, používání vhodných dezinfekčních postupů, pravidelná údržba a monitorování vodních systémů obvykle účinně eliminují výskyt této bakterie.

Obrázek 1: Bakterie *Legionella pneumophila* v plicích, 3D ilustrace

Proč je testování Legionelly důležité?

Legionella pneumophila způsobuje nemoc Legionářů, což je vážné a potenciálně smrtelné respirační onemocnění vedoucí k těžké pneumonii. Bakterie může způsobit i mírnější onemocnění nazývané Pontiacská horečka, která vyvolává příznaky podobné chřipce, obvykle samovolně ustoupí během několika dní bez léčby. Uvedené nemoci jsou způsobeny inhalací aerosolů nebo vodních kapek kontaminovaných bakterií *Legionella*; nemoci nejsou přenášeny mezi lidmi.

Pravidelný monitoring *Legionelly* a vhodná kontrolní opatření mohou vzniku Legionářské nemoci zabránit. Pravidelné kontroly by měly být prováděny v ubytovacích zařízeních pro turisty, nemocnicích, zařízeních dlouhodobě nemocné nebo jiných prostředích, kde výskyt bakterie může znamenat nebezpečí pro větší množství osob, které mohou být k riziku inhalace aerosolů obsahující bakterie náchylnější.

Podmínky vhodné pro Legionellu?

- **Voda:** Teplota vody je udržována v rozmezí 20-42 °C; obsahuje vhodné živiny a je stojatá.
- **Zdroje:** Ohříváče vody (kaldifery); rozprašovače, chladicí věže; klimatizace; vířivky; hydroterapeutické vany; sprchy; domácí vodní systémy; slepá ramena potrubí.

Obrázek 2: Zdroje a podmínky růstu bakterií *Legionella*

Legislativa: Regulační požadavky EU

Vzhledem k rapidnímu nárůstu případů legionelózy v posledních letech integrovala EU regulaci bakterií *Legionella* do směrnice EU 2020/2184. Tato směrnice zahrnuje stanovení koncentrace *Legionelly* mezi parametry, které se mají vyhodnocovat při stanovování kvality pitné vody určené pro lidskou spotřebu. Uvedená regulace byla také rozšířena na monitorování bakterií *Legionella* ve všech distribučních systémech pitné vody, včetně velkých domácích vodních systémů a průmyslových distribučních systémů.

Limit pro *Legionella* spp. Byl stanoven na 1000 CFU/L. Je důležité zdůraznit, že směrnice EU vyžaduje testování na všechny druhy *Legionella* spp., tedy nejen na bakterii *Legionella pneumophila*.

Pravidelné kontroly jsou důležité!

Pravidelné kontroly přítomnosti bakterií *Legionella* a vhodná kontrolní opatření mohou zabránit případům Legionářské nemoci v ubytovacích zařízeních, v nemocnicích, zařízeních dlouhodobě nemocných nebo jiných místech, kde by větší počet osob mohlo být potenciálně vystaveno této nákaze.

Doporučená opatření zahrnují:

- Zajištění pravidelné údržby, čištění a dezinfekce vodních systémů, včetně potrubních systémů, chladicích věží, vířivek a dekoračních fontán.
- Udržování systémů studené vody pod 20 °C a systémů teplé vody nad 50 °C k prevenci růstu bakterií.
- Zabezpečení správného průtoku a cirkulace vody ve vodovodních systémech za účelem minimalizovat riziko hromadění stojaté vody.
- Dezinfekce systémů horké vody vyšším množstvím chloru (50 mg/l) po dobu 2–4 hodin po ukončení jakýchkoliv prací na systému a před začátkem každé topné sezóny.
- Pravidelné čištění a dezinfekce vodních filtrů, chladicích věží a přidružených potrubí používaných v systémech klimatizací.

Obrázek 3: Ukázka typických kolonií *Legionelly* na agaru

Literatura:

- Legionnaires' disease. Annual Epidemiological Report for 2021. <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/legionnaires-disease-annual-epidemiological-report-2021.pdf>
- Directive (EU) 2020/2184 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2020 on the quality of water intended for human consumption.
- Legionella water testing and the EU Drinking Water Directive: could potentially harmful Legionella bacteria slip through the gaps? S. Delaney, T. Arcari, O. O'Connor. BioTechniques, 2022. <https://doi.org/10.2144/btn-2022-0047>

Odběr vzorků pro testy na *Legionellu*

Při odběru vzorků pro testování vod na přítomnost *Legionelly* je důležité dodržovat určité požadavky, aby bylo zajištěno přesné a spolehlivé vyhodnocení výsledků.

1) Odběrová místa:

Identifikujte a zvolte vhodná odběrová místa v rámci vodního systému, zaměřte se především na místa s vyšším rizikem kontaminace definovaná výše.

Laboratoře ALS poskytují profesionální a akreditovaný odběr vzorků.

2) Vzorkovnice:

Používejte pouze ALS sterilní vzorkovnice, které jsou určeny pro odběr vzorků vod na testování *Legionelly*. Tyto vzorkovnice jsou speciálně upraveny tak, aby uchovaly vzorek a zabránily kontaminaci během jeho přepravy do laboratoře.

Vzorkovnici naplňte pouze na požadovanou úroveň.

Obrázek 4: ALS sterilní vzorkovnice pro mikrobiologické testování

3) Technika odběru vzorků:

Správný způsob odběru je důležitý pro zamezení nechtěné kontaminace. Nasadte si rukavice, nechte vodu chvíli samovolně odtékat a vzorkovnici naplňte po označenou úroveň. Vzorkujte vodu o teplotě 35–50 °C.

4) Přeprava vzorků:

Po odběru by měly být vzorky uchovány v chladu (5+/-3 °C), ale ne zmrazeny. Vzorky doručte do laboratoře co nejdříve, do přepravní nádoby je vhodné vložit ledové sáčky. Vzorky musí být doručeny do laboratoře nebo na pobočky během 24 hodin.

Holding time analýzy (doba, během které musí být zahájena analýza) je 48 hodin od vzorkování pro analýzu *Legionelly*.

5) Výsledky:

Vzhledem k faktu, že **technologická doba** zpracování vzorků a samotné inkubace je 10 dní, je doba reportování výsledků přibližně 12 dní.

6) Četnost vzorkování:

Pravidelné vzorkování a analýza jsou nezbytné, zejména v prostředí s vyšším rizikem. Stanovení pravidelného plánu odběru vzorků by mělo být stanoveno lokálně na základě posouzení rizik daného vodního systému.